

TDRI

รายงานที่ดีอาร์ไอ

ฉบับที่ 157
ตุลาคม
2562

ไทยแข่งขันและอยู่ดีมีสุขได้อย่างไร
ในสังคมอายุยืน

บรรณาธิการบริหาร

จิรากร ยี่งโพลย์วงศ์

กองบรรณาธิการ

วิวัฒนา กาญจนานันท์

สรุป

ธิปไตย แสละวงศ์

อุไรรัตน์ จันทร์ศิริ

ออกแบบ

wrong design

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้เผยแพร่ “รายงานที่ตีอาร์ไอ” (ชื่อเดิมว่า “สมุดปกขาวทีดีอาร์ไอ”) มาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2536 โดยคัดสรรกลั่นกรองงานวิจัยต่างๆ มานำเสนออย่างเรียบง่ายเพื่อจุดประกายให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์

“รายงานที่ตีอาร์ไอ” มีโอกาสรับใช้สังคมไทยมาตลอด ทั้งเป็นรายสะดวก และปรับมาเป็นรายเดือนในระยะต่อมา อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ฉบับที่ 118 เป็นต้นไป “รายงานที่ตีอาร์ไอ” จะมาพบผู้อ่านเป็นรายสะดวก พร้อมทั้งยังมีคำแนะนำเรื่องราวต่างๆ อย่างเรียบง่ายแบบเป็นมิตรต่อความสนใจใคร่รู้ของผู้อ่านทั่วไปเช่นเดิม

ที่มา: การเสวนาช่วงท้ายเรื่อง “ไทยแข่งขัน และอยู่ดีมีสุขได้อย่างไร ในสังคมอายุยืน” ในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2562 ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เรื่อง “สังคมอายุยืน: แข่งขัน และอยู่ดีมีสุขได้อย่างไร?” เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2562 ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ บี ชั้น 22 โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์และบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ กรุงเทพฯ ผู้ร่วมเสวนาประกอบด้วย ศ. คลินิก เทียรติกุล ณ.พ. อุดม คชินทร อธิการบดี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พญ. กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร ประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการทางการแพทย์ โครงการจีโนม เวลบีอิง เคนท์ตี้ ในเครือ บมจ. ธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป คุณกรณีย์ ภูประเสริฐ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และคุณศุภวิชัย สวอนคัมธรรณ์ ผู้ก่อตั้งและกระบวนกรด้านสร้างสรรคความรู้ บริษัท แบล็คบ็อกซ์ทีเอ็ม จำกัด ดำเนินการเสวนาโดยคุณนครินทร์ วนกิจไพบูลย์ บรรณาธิการบริหาร THE STANDARD

ไทยแข่งขัน และอยู่ดีมีสุขได้ อย่างไร ในสังคมอายุยืน

สถานการณ์สังคมอายุยืน

ในสถานการณ์ปัจจุบันสัดส่วนผู้สูงอายุของไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการคาดประมาณ ประชากรของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ (สศช.)¹ ว่า สังคมไทยจะเป็นสังคมผู้สูง อายุโดยสมบูรณ์ในปี 2564 โดยมีประชากรที่เป็นผู้สูงวัย ร้อยละ 20 และจะเพิ่มเป็นร้อยละ 25 ในปี 2574 ซึ่งจะ ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสูงสุด (Su- per-aged society) ขณะเดียวกัน จำนวนคนวัยทำงาน กลับจะมีสัดส่วนลดลง ซึ่งจะทำให้จำนวนประชากรผู้สูง วัยที่ประชากรคนวัยทำงานต้องเลี้ยงดูเพิ่มขึ้น เห็นได้จาก อัตราส่วนพึ่งพิงวัยชรา (Old-age dependency ratio)² ที่มี แนวโน้มสูงขึ้น จากปี 2560 อัตราส่วนพึ่งพิงอยู่ที่ 16 หรือ กล่าวได้ว่าแรงงาน 6 คนต้องเลี้ยงดูผู้สูงวัย 1 คน³ ทั้งนี้ ก็ มีการคาดการณ์อีกว่าในปี 2578 อัตราส่วนพึ่งพิงจะเพิ่ม เป็น 41.4 หรือคนวัยทำงานเพียง 2.5 คนต้องเลี้ยงดูผู้สูง วัย 1 คน ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนว่าในอนาคตผู้สูงอายุส่วน ใหญ่จะต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น ต่างจากอดีตที่ลูกหลาน วัยทำงานยังสามารถดูแลผู้สูงอายุได้

แม้ว่าหลายฝ่ายจะเห็นว่า การเปลี่ยนแปลง โครงสร้างประชากรดังที่กล่าวข้างต้นจะส่งผลกระทบต่อ สังคมและเศรษฐกิจไทยอย่างมีนัยสำคัญ แต่ประเทศไทย ก็ยังขาดความชัดเจนด้านนโยบายเพื่อรองรับสังคม อายุยืน อย่างไรก็ตาม การออกแบบนโยบายสำหรับสังคม อายุยืนมิได้หมายถึงการให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงวัย

¹ ที่มา: การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ปี 2543-2573 เข้าถึง ได้จาก http://social.nesdb.go.th/social/Portals/0/Documents/pop_34.zip

² อัตราส่วนพึ่งพิงวัยชรา เป็นจำนวนผู้สูงอายุต่อจำนวนผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน 100 คน โดยผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ส่วนผู้ที่อยู่ใน วัยทำงาน คือ ผู้ที่มีอายุในช่วง 15-59 ปี ข้อมูลจากบทความประชากรไทยใน อนาคต (ปีทมา ว่าพัฒนาบวศ และปราโมทย์ ปราสาทกุล) เข้าถึงได้จาก <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/IPSR/AnnualConference/Conferencell/Article/Article02.htm>

³ ข้อมูลจากธนาคารโลก เข้าถึงข้อมูลได้จาก <https://data.worldbank.org>

เท่านั้น แต่คือการเตรียมความพร้อมสำหรับคนทุกช่วงวัย ดังนั้น ภาครัฐจึงควรกำหนดทิศทางและนโยบายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมที่คำนึงถึงคนทุกกลุ่ม ขณะที่ภาคเอกชนจะต้องปรับตัวตามสภาพตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไป รวมถึงการพัฒนาธุรกิจให้ตอบโจทย์ความต้องการใหม่ๆ ส่วนประชาชนทุกคนมีหน้าที่เตรียมตนเองให้พร้อมทั้งในเรื่องสุขภาพ การวางแผนการทำงาน และการออมทั้งหมดนี้เพื่อให้ไทยมีความพร้อมและสามารถแข่งขันรวมทั้งอยู่ดีมีสุขได้ในสังคมอายุยืน

นิยามการอยู่ดีมีสุข

“การอยู่ดี มีสุข” เป็นเป้าหมายหนึ่งในสังคมอายุยืน นพ. อุดม คชินทร กล่าวว่าสังคมอายุยืนที่อยู่ดีมีสุขต้องมีองค์ประกอบสองเรื่อง ได้แก่ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสุขภาพที่ดี “คุณภาพชีวิตที่ดี” หมายถึงการที่ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองด้วยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต และการทำงานที่จะช่วยสร้างคุณค่าพร้อมกับ การได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ส่วน “สุขภาพที่ดี” นั้นหมายถึงการมีสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้คุณภรณ์ ภูประเสริฐ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าสุขภาพที่ดีมีด้วยกัน 4 มิติ ได้แก่ การมีความรู้ในการดูแลสุขภาพ การมีหลักประกันทางรายได้ การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และการมีส่วนร่วมทางสังคม

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในสังคมอายุยืน

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการทำงานในสังคมอายุยืน การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำงานที่เหมาะสม นอกจากจะช่วยสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้แล้วยังช่วยสร้างคุณค่าทางจิตใจ ประเทศญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในประเทศตัวอย่างที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำงาน ซึ่งภาคเอกชนและกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social enterprise) มีส่วนสำคัญใน

การส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานในกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยการจัดประเภทงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและการให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม

อย่างไรก็ดี การคงอยู่หรือกลับสู่ตลาดแรงงานเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณนั้นผู้สูงอายุจำเป็นต้องเรียนรู้ ปรับปรุงทักษะเดิมและพร้อมที่จะเพิ่มเติมทักษะใหม่ การปลูกฝังแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนทุกวัย นอกจากนี้เพื่อรองรับแนวคิดดังกล่าว ภาครัฐควรส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา เช่น การจัดหลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรประกาศนียบัตร (Non-degree) เพื่อสร้างทักษะที่ตรงกับความต้องการของตลาด มหาวิทยาลัยต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้เอื้อต่อคนหลากหลายกลุ่ม และยกเลิกการกำหนดอายุของนักศึกษา ทั้งนี้ การขยายกลุ่มเป้าหมายนักศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มวัยทำงานและผู้สูงอายุ จะช่วยแก้ปัญหาภาวะที่ว่างในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนเด็กที่เกิดน้อยและกลุ่มที่เข้าสู่ระดับอุดมศึกษามีเพียงครึ่งหนึ่งของจำนวนเด็กทั้งหมด

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต

จากแนวโน้มที่ผู้สูงอายุต้องพึ่งพาตนเอง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตจึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐจะต้องจัดสรรให้เกิดขึ้น เช่น เมืองควรถูกออกแบบให้รองรับต่อคนทุกกลุ่มในสังคม (Universal design) ทั้งระบบขนส่งสาธารณะ ทางเท้า และสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร มหาวิทยาลัยมหิดลได้พยายามสร้างตัวอย่างเมืองที่เหมาะสมกับคนทุกกลุ่มผ่านโครงการ Green Campus ซึ่งเป็นการออกแบบสถานศึกษาให้เป็นมิตรกับคนและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาระบบการสัญจร โดยพัฒนาขนส่งมวลชนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในมหาวิทยาลัย และลดพื้นที่ถนนเพื่อเพิ่มทางเท้าและทางจักรยาน ซึ่งจะช่วยลดมลพิษและสร้างเสริมสุขภาพให้กับนักศึกษาและบุคลากร

การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งมีพันธกิจด้านการส่งเสริมสุขภาพกำลังผลักดัน “นโยบายสูงวัยอย่างกระปรี้กระเปร่า (Active Aging)” เพื่อให้ผู้สูงวัยตกอยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่จะมีปัญหาด้านสุขภาพซึ่งมักเป็นกลุ่มผู้สูงวัยที่อยู่โดดเดี่ยวหรือกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ทั้งนี้ การส่งเสริมสุขภาพที่ดีจะมีองค์ประกอบสำคัญ 4 มิติ ได้แก่

(1) การมีความรู้ด้านสุขภาพ

สสส. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการดูแลตนเองและป้องกันการเจ็บป่วย ซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าการรักษาเมื่อเจ็บป่วย ในอีกด้านหนึ่ง กระทรวงสาธารณสุขกำลังดำเนินโครงการ Genomics Thailand ซึ่งเป็นการศึกษาวิถีชีวิตรหัสพันธุกรรมและนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการวินิจฉัย ป้องกันและรักษาโรค อาทิ โรคมะเร็ง ทำให้สามารถเลือกวิธีการรักษาสำหรับผู้ป่วยแต่ละรายได้ตรงจุด วิธีดังกล่าวถือเป็นแนวทางการรักษาแบบแม่นยำ (Precision medicine) ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายจากการรักษา⁴

นอกจากบริการด้านสุขภาพจากภาครัฐแล้ว ภาคเอกชนยังจะเป็นผู้ให้บริการรายสำคัญในอนาคต ปัจจุบันธุรกิจบริการเพื่อสุขภาพในประเทศไทยเกิดขึ้นจำนวนมากพร้อมกับความหลากหลายของบริการ ตัวอย่างเช่น โครงการจินต์ เวลบีอิง เคนดี้ ของเครือธนบุรี เฮลท์แคร์ กรุ๊ป ซึ่งให้บริการที่พักรักษาผู้สูงอายุผนวกกับการให้บริการทางการแพทย์ ทำให้ผู้สูงวัยได้อยู่ใกล้ชิดแพทย์มากขึ้น บริการเพื่อสุขภาพของเอกชนจะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง แต่สำหรับกลุ่มผู้สูงวัยที่มีรายได้น้อย ยังพอมีบริการดูแลผู้สูงอายุในราคาที่เข้าถึงได้ เช่น บริการของกิจการเพื่อสังคม Buddy Home Care ริเริ่มโดยมูลนิธิพัฒนางาน

⁴ ที่มา: ژیโนมิกส์ไทยแลนด์ เข้าถึงได้จาก <https://www.genomicsthailand.com/Genomic/home>

ผู้สูงอายุ โครงการนี้จะช่วยพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้สูงวัย⁵

(2) การสร้างหลักประกันทางรายได้

ผู้สูงวัยจะมีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลแต่ละครั้งค่อนข้างสูง โดยค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลจะสูงกว่าคนหนุ่มสาวหรือคนวัยทำงานประมาณ 5 ถึง 10 เท่า ดังนั้น การมีเงินออมหรือหลักประกันทางรายได้จึงเป็นสิ่งจำเป็น การปลูกฝังทัศนคติเรื่องการออมตั้งแต่วัยทำงานจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง โดยปัจจุบันผู้ที่เกษียณควรมีเงินอย่างน้อย 4 ล้านบาทเพื่อใช้จ่ายหลังเกษียณอายุ

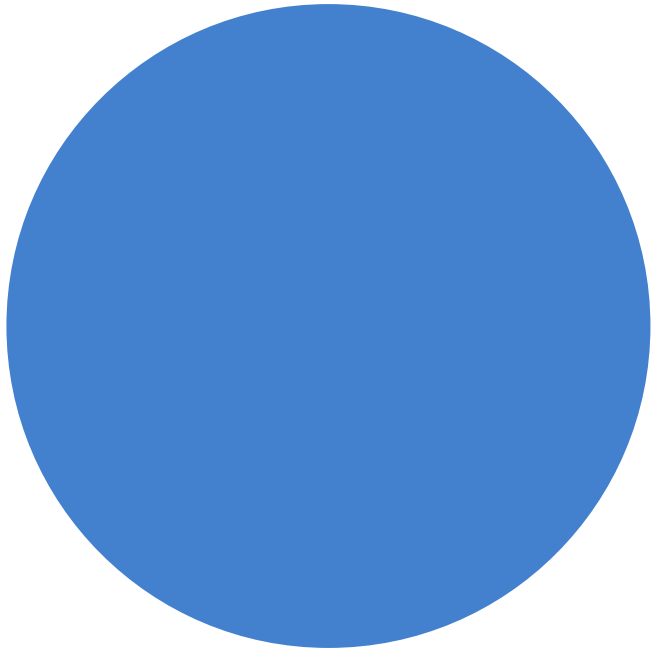
(3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ผู้สูงวัยควรอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ปลอดภัยจึงเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อป้องกันการเกิดเหตุพลัดตกหกล้มซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการเสียชีวิตในกลุ่มผู้สูงวัย ทั้งนี้ คนที่สนใจสามารถขอคำปรึกษาการปรับปรุงบ้านจากศูนย์ออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อทุกคน (Universal Design Center: UDC) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง สสส. กับมหาวิทยาลัย 5 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หนึ่ง UDC มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและพัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัยและนวัตกรรม ให้คำปรึกษาเรื่องการออกแบบก่อสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงวัยและคนพิการ และเป็นธนาคารอุปกรณ์ที่รวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับผู้สูงวัยและคนพิการ

(4) การมีส่วนร่วมทางสังคม

กิจกรรมทางสังคมจะช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ความรู้สึกยึดโยงและการได้รับการยอมรับให้แก่ผู้สูงวัย

⁵ ที่มา: มูลนิธิพัฒนาอาวุโสสูงอายุ เข้าถึงได้จาก <https://fopdev.or.th/bhc/>

ถือเป็นการสร้างหลักประกันการมีชีวิตที่ยืนยาว ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ อาทิ กรมกิจการผู้สูงอายุ สสส. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมกันจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุกว่า 1,400 แห่งทั่วประเทศ เพื่อให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้เท่าทันกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงและช่วยลดการพึ่งพิงของผู้สูงอายุ ส่วนในเมืองมีกิจการเพื่อสังคม “ยังแฮปปี้ (Young happy)” ซึ่งสร้างแอปพลิเคชันที่ช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้สูงอายุในเมือง ในแอปพลิเคชันจะมีข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ เช่น การเป็นจิตอาสา ซึ่งสามารถเก็บสะสมชั่วโมงการทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นบริการในอนาคตได้ อาทิ ส่วนลดค่าตรวจสุขภาพ

โอกาสทางธุรกิจในสังคมอายุยืน

โครงสร้างทางประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความต้องการบริการใหม่ๆ ในสังคมอายุยืน ภาคธุรกิจจึงต้องเร่งปรับรูปแบบทางธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการใหม่นั้น พญ. กอบกาญจน์ ชุณหสวัสติกุล ได้ยกตัวอย่างธุรกิจที่มีโอกาสเติบโตในสังคมอายุยืน เช่น

ธุรกิจด้านสุขภาพ ธุรกิจด้านการศึกษา ธุรกิจประกันภัย ธุรกิจสินเชื่อเพื่อผู้สูงอายุโดยมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักประกัน (Reverse Mortgage) เป็นต้น โดยธุรกิจสำคัญที่จะกลายเป็นตัวขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ ก็คือ ธุรกิจด้านสุขภาพ (Healthcare service) ซึ่งเป็นธุรกิจที่ไทยสามารถแข่งขันได้ เนื่องจากจุดแข็งด้านความสามารถของบุคลากรทางการแพทย์ คุณภาพและมาตรฐานของบริการในระดับนานาชาติ การมีใจรักบริการ และค่ารักษาพยาบาลที่สมเหตุสมผล ทำให้ชาวต่างชาติ เช่น ญี่ปุ่น จีน สนใจเข้ามาใช้บริการ สำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานว่าในปี 2560 มีชาวต่างชาติที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลมากถึง 4.23 ล้านราย⁶ คิดเป็นร้อยละ 6.86 ของผู้ใช้บริการทั้งหมด นอกจากธุรกิจโรงพยาบาลแล้วยังมีธุรกิจบริการดูแลสุขภาพอื่นๆ เช่น สถานะบริการผู้สูงอายุ (Nursing home) ที่มีแนวโน้มเติบโตตามจำนวนผู้สูงอายุเช่นกัน

อีกธุรกิจที่มีศักยภาพในการเติบโตคือธุรกิจด้านการศึกษา จากการทำงานในธุรกิจการศึกษาของคุณศุภวิชช์ สงวนคัมภรณ์ ทำให้ทราบว่าปัจจุบันทั้งกลุ่มวัยทำงานและผู้สูงอายุต่างสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จึงเป็นโอกาสสำหรับธุรกิจด้านการศึกษาที่จะออกแบบหลักสูตรที่ตอบโจทย์คนหลากหลายกลุ่ม เนื่องจากความรู้เทคโนโลยี และทักษะต่างๆ มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้น การไม่ยึดติดกับสิ่งที่เคยเรียนรู้ (Unlearn) และการเรียนรู้สิ่งใหม่ (Relearn) จึงกลายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนทุกช่วงวัย ทั้งนี้ กระบวนการ Unlearn และ Relearn จะเกิดขึ้นได้ดีจากการทำงานร่วมกัน ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะเรียนรู้และได้รับแรงบันดาลใจจากคนอื่น ดังนั้น เราควรช่วยกันสร้างทัศนคติหรือวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมการสื่อสารระหว่างวัยให้ทุกคนรู้จักเรียนรู้จากการรับฟังกันและกัน

⁶ ที่มา: สำนักงานสถิติฯ เผยผลสำรวจโรงพยาบาลและสถานพยาบาลเอกชน เข้าถึงได้จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N24-10-61.aspx>